

IRODALOM

Mátrai László, Jellemtan. Nemzetnevelők Könyvtára. IV. Gyermekek- és ifjúságtanulmány. Budapest, 1943. 155 l.

A Nemzetnevelők Könyvtárának könnyen kezelhető, tetszetős kiadványai sorában Mátrai László a manapság egyik legfelkapottabb és „legmodernebb” lélektani tudomány, a jellemkutatás kérdéseit foglalja össze. Másfélszáz oldalon összefoglaló képet nyújtani erről a sokágú tudományról, úgyhogy az a nevelőknek komoly, hasznothajtó szempontokat is adjon, nem egyszerű dolog, de elmondhatjuk, hogy tudásunk kitűnően megoldja. Eleve tisztában van vele, hogy a gyakorlati nevelők közül sokan kételkedve fogadják a jellemkutatás tudományos módszereit s jobban bíznak saját emberismeretükben, lelki megérzéseikben. Ezeknek jelentőségét Mátrai elismeri: „Kétségtelen, hogy a korszerű lélektan eredményeinek elméleti ismerete még *nem tesz senkit jó emberismerővé*, hisz az emberismeret — a legkülönfélébb adottságokon kívül — hosszú esztendőik tapasztalatainak eredménye szokott lenni. A lélektan eredményeinek ismerete inkább arra szolgál, hogy az emberismerővé válás hosszú útját megrovidítse, az idevágó tapasztalatot rendszerezze, megalapozza és tudatossá tegye”. Miután ilyképpen Mátrai bevezetőjével kellő egyensúlyt teremtett az elmélet és gyakorlat közötti, kis könyvének első fejezetében a személyiség szentesítésével ismerteti meg. Az ösztön, a tudat és az értékelés lelki tényezőit tárja fel tömören és világosan. Majd a személyiség megismeréséhez segítő egyes tipológiákat eredményeivel foglalkozik, a testalkat és lélekalakat összefüggéseire mutat rá, elsősorban *Kretschmer* nyomán. Kellő figyelmet szentel azonban a többi kutató típusainak is, így *Jung* extravertált és introvertált, érvényesülő (maniszteszt) és lappangó (latens) típus-jegyének. *Jaensch* integrált és dezintegrált személyiség-képeinek, a vérmérséklet és jellem összefüggéseinek, nem feledkezve meg sehol a gyakorlati szempontok ki-domborításáról.

A személyiség megismeréseinek módszerei közül egymásután ismerteti a kézírás jellemtanát, a modern tudományos grafológiát, *Wartegg* rajzpróbáit, a *Rorschach*-féle tintafolt-tesztet és a felszólító jellegű, rokonszenvet és ellenszenvet a kutatás szolgálatába állító *Szondi*-féle genotesztet. Okos mérsékllettel mündezekből a módszerekből csak annyit tár fel, amennyi mibentlétük megértéséhez szükséges, közben vallódi „nevelői” beállítottsággal arra is gondol, hogy az egyik vagy másik módszer kipróbálásához kedvet is ébresszen olvasójában és így észrevétlenül megnyerje a lélektani kutató munka számára. Mint az elméleti tudós és a gyakorlati nevelő együttműködésének megteremtése benső, mélyiséges óhaja a kitűnő szerzőnek. Ismeri a gyakorlat embereinek többé-kevésbé jogos kifogását — jha, ha időnk lenne, — de nagyon helyesen megállapítja azt is, hogy „mündezek a lehetőségek nem bukhatnák el a miatt, hogy a nevelőknek münderre nem jut ideje: a hivatásos tudósok körében is csak édeskeveseknek adatott meg, hogy tudományukat megszalótt fizetésért, „hivatallos órák alatt” művelhessék. Ha ez így volna, csak egyetemi tanárok lehetnének tudósok s tudomány csak a katedrák körében virágozhatnék”. Pedig lehet-e lelkes, odaadó nevelő számára kötött munkamendjén túl szebb szelleml foglalkozás, nemesebb szóralkozás mint a gyermekkel egyéniséggel, az embert jellemmel foglalkozó tudományokkal való ismerkedés, hogy így saját személyes tapasztalatait az elméleti rendszeres és módszeres kutatás fényénél ellen-

őrízhesse s így még behatóbban felfedezze a legnagyobb csodát, a reá bízott sok alakuló személyiség kimeríthetetlen gazdagságát.

Miátraiinak, a tudósnak ez a lelkes gyakorlati beállítottsága avatja kis könyvét olyan használható nevelői olvasmányá. Eppen mert nevelőknek írta, nyomatékosan hangsúlyozza a *személyiség fejlődésének jelentőségét*: az emberi élet egyes lelki korszakainak jellemző jegyeit, hogy így mindazt, amit a jellemkutatásról összefoglalóan ismertetett, a nevelők mindig a fejlődéslélektani szemüvegén át nézzék. Ennek a fejlődéslélektani szempontnál figyelembevételére tartaná kitűnő eszköznek a lelkiismeretesen vezetett és kellő lélektanú felkészültséggel kitöltött „személyi lapot“, amely a gyermeki lélek fejlődését, alakulását tükrözhetné az iskolai élet hosszú évein át. Egy rövid mellékmondatban Miátrai is megemlíti azt az igen kívánatos lehetőséget, hogy minden iskolában (vagy legalább középiskolában) egy-egy szakkképzett pszichológus végezhetné el a személyi lapok lélektani kiértékelésének munkáját. Nem említi, de felmerülhetne az a gondolat is, hogy elsősorban az osztályfőnökök kapjanak megfelelő lélektani kiképzést és útmutatást a személyi lapok valóban lényegbevágó kitöltésére és értékelésére, ehhez persze szükséges lenne, hogy erre az u. n. osztályfőnöki óra minden osztályban több alkalmat s lehetőséget nyújtson a behatóbb megismerésre és a felmerülő kérdések megbeszélésére. Kiválóan alkalmasak erre a jelen számunkban ismertetett „delutáni összejövetelek“, amelyeket Franik László intézményesített nevelői és osztályfőnöki munkájában. Elmondhatjuk, hogy Miátrai László kis jellem-tana niemcsak nagyon világos, összegező képet nyújt az ismertetett tudomány módszereiről és eredményeiről, hanem gondolatébresztő, ösztönző olvasmányt minden nevelői léleknek. Tervek, lehetőségek, elhatározások támadnak benne a könyv elolvasása nyomán.

Krammer Jenő.

Harkai Schiller Pál, Bevezetés a lélektanba. A cselekvés elemzése. Pantheon kiadás. Budapest, 1944. 310 oldal.

A könyv címe vezérfonalaként húzódik végig az egész munkán. Nem a lélektan egy részét jelenti, hanem egységes nézőpontként szolgál minden lelki jelenség kutatásához. A szerző a mai lélektan programját úgy foglalja össze, hogy az a cselekvések természetének tudománya.

Azok számára, akik a hagyományos lélektanból szerezték eddigi ismereteiket, Schiller a lélektan birodalmának teljesen új területeit mutatja be. Megkapó és elgondolkasztató már könyvének felosztása is. Az általános lélektanról foglalkozó rész, szakítva a kantói alapokon nyugvó értelem, érzelm, akarat tagozódásával, a törekvést, érzelmet és akaratot egy fejezetben tárgyalja. A mozgás és a kifejezés, az érzékelés és az értelem, alkotják rendszerben az általános lélektan további három területét.

A lélektan legérdekesebb területével, a motívumkutatással foglalkozó fejezet a mű legértékesebb része. Figyelmreméltó a cselekvés-lélektan motívációs elmélete, mely a régebbi elméletekkel szemben a jelenségek szabadabb és ugyanakkor konkrétabb lefolyását mutatja be. A törekvések tárgyalásánál igen termékeny az a felismerése, hogy élettani és társadalmi törekvéseink egyező törvényeknek engedelmeskednek. Tehát nincsen okunk a „tasti“ és a „szellemi“ szükségletek szétválasztására, mert — mint Schiller írja — elhalasztásuk egyformán türelmetlenséget, elfojtásuk pótképződményt, kielégtetésük nyugalmat idéz elő. Kiemeli a mai lélektan nagy lehetőségeit a törek-